

מהות ההבטחה הציונית

יציעה לפעולה-

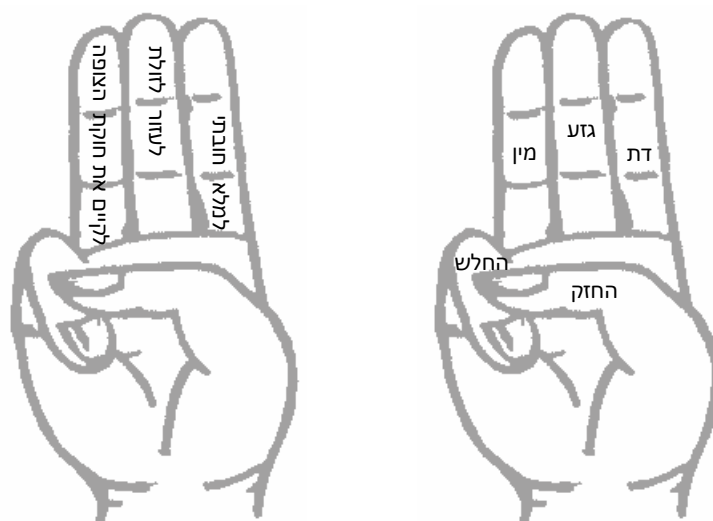
שנת פעילות תשפ"ב

הבטחה צופית –

בטקס ההבטחה מביטיח הצופה בשכבת ח לחיות ולפעול עפי עקרונות התנועה. ההבטחה היא עניין רגשי לא פחות מהעניין החומרי שבה. בטקס זה החניך מקבל את התואר "צופה" ומצופה ממנו להזדהות עם העקרונות שעומדים מאחורי ההבטחה הצופית והתהליך המקדים מכל שנותיו בצופים. ברגע שעבר הבטחה – הצופה יכול להצדיע את הבטחת הצופים המסורתית, לפיה החזק מגן על החלש ללא הבדלים של דת, גזע, מין. או בחלופה השנייה – כתזכורת לצופה למלא את חובתו, לעזור לזולת, לקיים את חוקת הצופה.

היה נכון – נכון למה?

מקור הביטוי בתדמית הצבאית היא לקרוא לנערים להיות מוכנים למות בעד מדינתם אם צריך, כדי שבבוא הרגע יוכלו לצעוד בביטחון מבלי לפחד מהמוות. עם הזמן נשכחה המשמעות העמוקה של הביטוי היה נכון והפכה למוטו של הצופים והצופות בעולם. בצופים כיום, יש מפרשים את הסיסמה היה נכון בצורה שכל צופה וחבר בתנועה צריך להיות דרך ומוכן להתמודד עם קונפליקטים בחייו. הקונפליקטים באים לידי ביטוי בשני מישורים. המישור הפיזי והרוחני. במישור הפיזי – מתייחס לכל אותן בעיות שכרוחות בכוח סבל (בעיקר מיומנויות צופיות) המישור הרוחני – מתייחס לכל אותן הבעיות הדורשות מענה ברמת המחשבה וההיגיון. פתירת מצוקות חברתיות וכד'.

(מתוך ויקיפדיה)

ה - החלטיות נ - נתינה

י - יוזמה כ - כוח סבל

ה - התלהבות ו - ויתור

נ - נימוס

ייעוד תנועת הצופים

תנועת הצופים העבריים בישראל, תנועת נוער ציונית, המקימה ומפתחת מרחבי חינוך צופי, למגוון קהילות בכל רחבי הארץ.

מחנכת את חניכיה ומעודדת את בוגריה להיות אזרחים מעורבים המקיימים הלכה למעשה את

מידות הצופה ואת ההבטחה הצופית.

התנועה מושתתת על רוח התנדבות ומחויבות של בני הנוער. עשייה זו נתמכת על ידי רשת מקצועית של מתנדבים ואנשי חינוך. אהבת הארץ והעם היא בלב הצופה.

אנו פועלים להעמקת זהות יהודית - ישראלית המשלבת בין המורשת של העם היהודי על מגזריו השונים, לבין התרבות וההווה המתגבשת במדינת ישראל.

תנועת הצופים מטפחת חיים קבוצתיים דמוקרטיים; שואפת לשינוי פני החברה, לשמירה על כבוד האדם וחירותו, תוך יצירת מכנה משותף וערכות הדדיות בין שונים-שווים בחברה הישראלית.

מתוך כך, תנועת הצופים מהווה מרחב בטוח, בו מאפשרים לכל חניך לפתח את יכולותיו ולהיות אזרח תורם ונתרם בחברה.

התנועה היא חלק מתנועת הצופים העולמית ופועלת עם הסתדרויות הצופים האחרות במסגרת "התאחדות הצופים והצופות בישראל".

מתוך ייעוד התנועה וההבטחה הצופית –

לאחר פתיחת תהליך הבטחה בשבט הבנו שתהליך ההבטחה לא עובר בצורה מספקת כמו שאנו נדרשים וזאת מאחר ויש לרוב הצוותים הצעירים והבוגרים פער בידע בנוגע לתהליך ההבטחה ומה משמעו.

החלטנו להתחיל במהות ההבטחה הצופית כי היא מקור תהליך החשיבה שלנו.

בתוך ההבטחה נמצאו מושגים צופיים שכולנו מדברים אבל לא דווקא יודעים מה המשמעות מאחוריהם. למשל – "לפעול עפי עקרונות התנועה", מה הם עקרונות התנועה?

חקרנו ומצאנו את עקרונות התנועה.

גם הם כללו מושגים צופיים "מידות הצופה", "הבטחת הצופה", "התאחדות הצופים והצופות בישראל" ראינו לנכון לפשט את המושגים הללו כדי לעזור לנו לבנות תהליך הבטחה משמעותי בשבט.

בסוף הטופס תוכלו למצוא דרכי יישום פרקטיים לכל הטופס ויציאה לפעולה.

אנו מזמינים אתכם לדבר על כל מסמכי תנועת הצופים ולפעול בצורה שבאמת יוכלו לבוא לידי יישום ותהיה נגישה עבורכם המדריכים והצוות הבוגר.

מידות הצופה תכלס

1. הצופה דברו אמת – הצופה אדם ישר שפועל בשיקול דעת.
2. הצופה נאמן לעמו, לארצו, למדינתו ולשפתו – הצופה בעל זיקה למאפיינים שלו.
3. הצופה חבר מועיל בחברה. אוהב עבודה ועוזר לזולת – הצופה חבר מועיל בחברה ועוזר לזולת.
4. הצופה רע לכל אדם ואח לכל צופה – הצופה אח ורע לכל אדם.
5. הצופה אדיב – הצופה אדם ערכי.
6. הצופה חובב את החי והצומח ומגן עליהם – הצופה אקטיבי בערכי הקיימות ומשתדל לנהוג על פי הם.
7. הצופה איש משמעת – הצופה שומר חוק.
8. הצופה אינו נופל ברוחו ובצר לו מצטחק – הצופה אדם אופטימי שמתסכל על אתגרים כהזדמנות חיובית.
9. הצופה חסכן – הצופה מוקיר תודה על מה שיש לו.
10. הצופה טהור בדיבורו ובמעשיו – הצופה שומר על המרחב הבטוח של סביבתו.

מידות הצופה בוא נדבר על זה רגע – לאחר צפייה במידות הצופה הורגש שמדובר במידות שקשה לעמוד מאחוריהן ולא כ"כ נגישות. התאמנו את מידות הצופה למה שנכון בעינינו כדי שהצופה יוכל להתחבר יותר ולהרגיש יותר אחריות לביצוע המידות. שירגיש שזה רלוונטי יותר אליו ולא גדול ומרוחק.

1. מאחורי שינוי זה עומדת הגישה כי אף אדם לא דובר 100% אמת. לכולנו יש נפילות, ולא רק אלא לפעמים אנו נבחר במודע לא להגיד את האמת מתוך רצון טוב אחר. ועל כן, הציפייה היא מדמות הצופה להיות אדם ישר בסך הכל, שפועל בשיקול דעת. לכן לעיתים, הצופה יבחר לא לשתף את האמת מתוך אמונה שמשהו טוב עומד מאחורי בחירה זו וזה לטובתו ולטובת הזולת.
2. מאחורי שינוי זה עומדת הגישה כי כל אדם מביא לידי ביטוי את המאפיינים שלו בצורה שונה. לכל אדם יש קו מחשבה שונה שמשייך אותו בצורה אישית למאפייניו. (לצורך הדוגמה – נאמן לארצו" – חלק מהאנשים מרגישים כמיהה למדינת ישראל בשטח שבו היא נמצאת ויש אחרים שרואים את הישראליות בצורה כללית יותר שלא תלויה באדמה).
3. מאחורי שינוי זה עומדת הגישה כי המשפט "הצופה אוהב עבודה" מיושן במעט ולא רלוונטי לתקופתנו ולכן החלטנו להשאיר את כל חלקי המשפט. בנוסף בעינינו מאחורי המשפט "חבר מועיל בחברה" מסתתר גם הרצון לעבוד ולפעול. לטעמנו, כך המשפט נגיש יותר ורלוונטי.
4. מאחורי שינוי זה עומדת הגישה כי הצופה צריך לשאוף להיות אח ורע לכל אדם ולא דווקא למי שבצופים, לתת את היחס המיטבי לכל אדם שפוגש בדרכו. גם אלה שפוגש בצופים ובתנועה וגם אלה שפוגש לאורך הדרך.
5. מאחורי שינוי זה עומדת העובדה כי משמעות המילה אדיב במילון היא נחמד. בתרגום פשוט – הצופה אדם נחמד. בעינינו לצופה צריך להיות סל ערכים נרחב יותר, לא מצאנו מידה אחרת שכוללת בתוכה ערכים נוספים ועל כן החלטנו לשנות את המידה הזו ולהזכיר לצופה שהוא צריך להרכיב לעצמו סל ערכים אינדיבידואלי וללכת לפיו.
6. מאחורי שינוי זה עומדת הגישה שכאדם בודד אין לי הרבה מקום לחולל שינוי במצב האקלים הנוכחי. למרות זאת, אני אדם משפיע בחברה ויש לי הזדמנות להוביל שינוי גם אם קטן. בנוסף, בחרנו במילה "משתדל" כדי להעביר מסר שלא תמיד נצליח לפעול בערכי הקיימות בצורה תמידית (קניית בגדים, אכילת בשר וכו') ועל כן יש לשאוף להתמיד כמה שיותר, כל אחד וכמה שהוא מרגיש שיכול לתת מעצמו. הצופה נדרש להכיר את מצב האקלים הקיים בכדור הארץ, להתאמץ להשתפר בתחום הקיימות ולהעלות את המודעות.

7. מאחורי שינוי זה עומדת הגישה שהצירוף "איש משמעת" מרוחק למדי, הופך את מידה זו לצבאית במעט. לדעתנו, על הצופה נדרש להיות אדם שמוכן לקבל על עצמו סמכות ומרות ומוזע להשלכות שיהיו כשיפר את ההסכמים הקבועים מראש. לאור זאת, הצופה נדרש לשמור את החוקים שמכתיבה לו המדינה, התנועה, החברה וכו'.
8. מאחורי שינוי זה עומדת הגישה כי אנו מאמינים מאוד במשמעות המשפט המקורי, עם זאת, המשפט כתוב בשפה גבוהה ולעיתים לא ברורה לחלק מהקוראים. מתוך כך, משמעות המשפט עלולה להתפסס לפעמים למרות שמאוד חשובה. החלטנו לשמור על המשמעות ולהתאים את המשלב הלשוני. השאיפה שלנו היא שהצופה יהיה אדם חיובי שמסתכל על נפילות וכשלונות ולומד מהם ורואה הזדמנות חיובית בכל אירוע שפוקד אותו.
9. מאחורי שינוי זה עומדת הגישה שהחסכנות לתפיסתנו חשובה והכרחית כאשר מדובר בערכי הקיימות ולכן הכנסנו את זה במידה ה-6. מבחינת החסכנות הכלכלית אנו מאמינים כי הצופה צריך להסתפק במה שיש לו, לא לקנא לאחרים, להאמין שמתוך מה שיש לו יוכל להפיק דברים נפלאים, ולא רק זאת אלא גם מעריך ומוקיר תודה. והתוצאה של חשיבה כזו היא בהכרח תוצאה חסכנית שמונעת תפיסה של "עיניים גדולות".
10. מאחורי שינוי זה עומדת התפיסה כי אף אדם אינו "טהור" לחלוטין. ברגע שנשתמש במילה כמו טהור אנו מרחיקים את עצמינו מהמטרה. לאחר הסתכלות במילון הבנו כי משמעות המילה טהור היא נקי, זך, צח. מילים אלו מסמלות דבר לא אנושי שבלתי אפשרי להשיג. לכן, לדעתנו חשוב שהצופה ישמור על שפה נעימה ועל כן הורדנו את זה שלב אחד למטה, לדבר נגיש ואנושי יותר עבורנו. בנוסף, יש את התפיסה שאם הצופה שומר על כל המידות אז המידה ה-10 באה כעסקת חבילה. הצופה שומר על המרחב הבטוח של סביבתו כאשר עומד בכל היתר.

ההבטחה הצופית –

"הנני מבטיח הבטחה שלמה לעשות כל מה שביכולתי למען עמי, ארצי, ומולדתי לעזור לזולת בכל עת ולקיים את חוקת הצופה"

לאחר קריאה של משפט ההבטחה יצאנו לחיפוש אחר חוקת הצופה. לא הצלחנו למצוא טופס כזה ולכן אנחנו רואות את חוקת הצופה כעשר מידות הצופה וכייעוד התנועה. לכן כאשר נדבר על חוקת הצופה נשייך את זה לייעוד התנועה ומידות הצופה – בצורה המופשטת שלהן ובצורה המקורית ונטיל ספק יחד עם החניכים.

המסע בצופים – מה הקשר?

לאחר חקירה אחר מהות תהליך ההבטחה אצל חניכי התנועה הבנו כי יש פספוס בהבנה של התהליך הן אצל החניכים והן אצל המדריכים. לצורך ההדגמה נשאל את המדריכים – "האם אתם זוכרים את שנת ט שלכם? עד כמה? האם אתם מרגישים שיש לכם מספיק ידע היום כדי להסביר על השנה הזו ואולי להתחיל להדריך אותה? רוב המדריכים שלנו לשמחתינו יענו – כן!"

ואם נשאל את אותה השאלה על שנת ח ועל האם הם מכירים או זוכרים את תהליך ההבטחה ויודעים איך לגשת אליו – כנראה שברוב הפעמים המדריכים יענו – לא....

ועל כן יצאנו לדרך פעולה. איך אנחנו גורמים לזה להשתנות? מה חסר בשנת ח שמונע מאיתנו לזכור אותה ובייחוד את תהליך ההבטחה ומה יש בשנת ט שגורם לנו לזכור כל חלק בה ולקרוא לה השנה המשמעותית ביותר שעברנו בצופים?

מהות ההבטחה היא שהחניך הוא כבר לא חניך בתנועה אלא חבר בתנועה. מה זה אומר להיות חבר? היכרות עם התנועה וכו'. חניך בכיתה ח' מתחיל לפתח את דמות הצופה הבוגר שלו.

מה היא דמות הצופה הבוגר בכלל?

למה דווקא בכיתה ח'?

נכנסנו לאתר המסע ועברנו על כלל פעולות התוכן והתכנים המועברים בכל שנות החניך בצופים. ד-ח. לאורך השנים החניך מתהווה ומעצב את זהותו הצופית, כל שנה התוכן מתעצם ומתרחב, הולך ונבנה ונהייה מעמיק יותר בתחומים שונים.

ניתן לראות שבשנת ח חניך עובר פעולה שהשאלה המרכזית בה נמצאת גם בתוכן שחניך בכיתה ד עובר, ההבדל הוא הצורה העמוקה של התוכן, המתודיקה והבגרות.

ניסינו להבין מה עומד מאחורי המשמעות "המסע בצופים" ואיך אפשר להפוך את זה למסע פשוטו כמשמעו.

כל שבבת גיל מסתכמת לידי מאפיינים עיקריים של כל מסלול ומשפט אחד כללי שמתאר את השנה שהחניך עובר.

המסע בצופים – מסע?

שנת ד; עופרים- אני עצמי, אני והקבוצה שלי, קיימות, אני והקהילה שלי, מה דרגת העופר (השכבה שלי). **היכרות עם עצמי ועם גבולות.**

שנת ה; נחשונים- מידות הצופה, מעגלי שייכות (אני והאחוזה, אני והמשפחה, אני והחברים שלי, אני עם עצמי, אני ושונים ממני). **מעגלי שייכות ומידות הצופה.**

שנת ו; משוטטים- עיצוב הזהות שלי, החברה הישראלית (לאו דווקא קשור אליי), סופים ופרידות, טקסי התבגרות. **עיצוב הזהות שלי.**

שנת ז; חותרים- פיתוח אחריות אישית וקבוצתית, ערכים והחברה הישראלית, בנייה של הערכים שלי, החברים שלי, חיפוש משמעות, יחסים וזהות אישית. **העמקה במעגלי השייכות ספציפיים.**

שנת ח; מבטיחים- התנהלות בקבוצה, התבגרות, מפגשים אינטימיים עם החברה, משמעות המילה שלי, מעורבות בטבע, הטלת ספק, מנהיגות, היכרות עמוקה עם הקבוצה, ציפיות שלי מעצמי, המון למה? **תחילתו של דמות הצופה הבוגר.**

דמות הצופה הבוגר-

הצופה הבוגר הינו אזרח טוב ומועיל המקיים הלכה למעשה את מידות הצופה ופועל ברוח ההבטחה הצופית. אהבת הארץ והעם בליבו של הצופה והוא פועל להעמקת הקשר בין המורשת היהודית לחיים במדינת ישראל.

הצופה הבוגר רגיש למצוקות חברתיות, פועל לשינוי ולתיקון החברה, לשמירה על כבוד האדם וחירותו ולשמירה על זכותם של כל פרט וקבוצה לקיום אורח חיים עפ"י אמונתם.

הצופה הבוגר יפעל מתוך סובלנות וקבלת האחרת ליצירת מכנה משותף וערבות הדדית בין שונים-שווים בחברה הישראלית.

עפ"י המסע- דמות הצופה הבוגר הינו חניך שסיים י"ב בתנועה.

להבנתנו, מתחילים לפתח אצל חניכי כיתה ח את דמות הצופה הבוגר דווקא בשכבת גיל זו מכיוון שבשלב זה החניך רכש את כל הכלים על מנת להתחיל לנהוג כך ולהעמיק את הקשר שלו עם התנועה וערכיה.

על חבר התנועה נדרש להתחיל לקיים את דמות הצופה הבוגר החל מכיתה ח ולעמוד מאחורי הכתוב.

ועל כן נצא לדרך פעולה שבה השאלה העיקרית היא מה הופך את שנת ט לשנה שזוכרים? למה הפעילות שלנו בשנה הזו כ"כ משמעותית עבורנו ועבור החניכים?

ואיך אנחנו "מדביקים" את זה על שנת ההבטחה ועושים אותה משמעותית כמו זו שאחריה.

דרכי היישום:

ישיבות צוות לפני פתיחת תהליך הבטחה-

היכרות עם המסמך הנ"ל, עם המסמכים התנועתיים - ייעוד התנועה, היה נכון, הבטחה צופית, דמות הצופה הבוגר, מידות הצופה.

פעילות תוכן להעביר למדריכים:

- למה הבטחה דווקא בשנת ח? (כי הם סיימו את המסע בצופים ומוכנים להיות חברים בתנועה)
- מה דומה ומה שונה בין שנת ח לשנת ט? ולמה חשוב להבטיח לפני השנת קורס?
- איך אנחנו מעתיקים את המשמעות שבשנת ט לשנת ח? (קביעת יעדים, מטרות, דרכי עבודה וכו').

פעולות לחניכים לפי סדר כרונולוגי בנושאי המשפטים העיקריים של כל שכבה -

היכרות עם עצמי ועם גבולות – פעולת תוכן בשאלה מרכזית: (עיקר שנת ד')

- מה הם הערכים שמובילים אותי? הערה למדריך: מטרת הפעולה היא לדבר על גבולות בהתנגשות בין ערכים שחשובים לי ועל מה אני מוותר בסיטואציות מורכבות. על מה אני לא מוכן לוותר?

מעגלי שייכות ומידות הצופה – פעולת תוכן בשאלה מרכזית: (עיקר שנת ה')

- מה הן מידות הצופה? הערה למדריך: יש להעמיק במידות הצופה המקוריות ולהעמיק במידות הצופה התכלסיות, להסביר מדוע השינוי נוצר, האם הם יכולים להתחבר אליו? הצעה- אפשר ליצור מידות חדשות יחד עם הגדוד (כמובן בהלימה עם המקור)
- איפה מידות הצופה פוגשות אותי בחיי היומיום? הערה למדריך: מטרת הפעולה לדון במעגלי השייכות שלנו ואיך הם באים לידי ביטוי בעשר מידות הצופה? והאם אנחנו יכולים להזדהות איתם בעשייה היומיומית שלנו במעגלי השייכות השונים.

עיצוב הזהות שלי – פעולת תוכן בשאלה מרכזית: (עיקר שנת ו')

- האם אני מוכן להיות חלק מקבוצה בכל מחיר? הערה למדריך: אפשר להתייחס למסורות, לסופים, אלכוהול, בריונות, וכל התנהגות סיכונית שבהכרח קורית בגבולות קבוצתיים וכמה אני אקריב כדי להשתייך לקבוצה שלי?

העמקה במעגלי השייכות הספציפיים- פעולת תוכן בשאלה מרכזית: (עיקר שנת ז')

- מה הם החובות והזכויות שמוטלות עליי כשאני חלק מקבוצה? הערה למדריך: יש לשים לב לדבר לא רק על הקבוצה שלי בצופים, אלא על כל הקבוצות שאנחנו משתייכים אליהם כאנשים במדינת ישראל. והאם אנחנו בכלל יכולים לבחור להשתייך לקבוצה או שיש קבוצות שאנחנו משוייכים אליהם מבלי לבחור וגם שם יש לנו חובות? מה התחושה?

דמות הצופה הבוגר- רצף פעולות לפי סדר: (עיקר שנת ח')

- עוגן- מפגש עם קבוצה צופית שונה ממני (בני מיעוטים, דתיים, קומונות, אוכלוסיות בסיכון).
- העמקה במפגש בשאלה – מה משותף לכל החניכים בתנועת הצופים? הערה למדריך: המפגש הוא מפגש חובה על מנת שתוכלו להעמיק בנושא בצורה מיטבית ולדבר על תנועת הצופים כתנועה גדולה שמקרבת בין דומים-שונים-שווים בחברה הישראלית.
- מי הוא דמות הצופה הבוגר? היא הפעילות תוכן האחרונה שנעביר ואז נתחיל לדבר עם החניכים על ההבטחה עצמה.

פעולות לקראת ההבטחה עצמה-

היה נכון – נכון למה? הערה: כאן נעמיק במשמעות של היה נכון. מתי אני נכון? ולקראת מה אני מוכן ונכון?

תנועת הצופים נעים להכיר! – בפעילות זו נדבר עם החניכים על ייעוד התנועה, חשיבה משותפת על העומד מאחורי ייעוד התנועה, איך זה בא לידי ביטוי בשבטים? האם אני צופה? הצעה למתודה: קפסולת זמן שעוסקת בשאלה של איזה צופה אני רוצה להיות ואיזו דמות אני מקווה להוות אחרי ההבטחה ובסוף שנת ט'.

ההבטחה הצופית – בפעולה בה נחשוף לראשונה לחניכים את משפט ההבטחה הצופית נביא לידי ביטוי את כל המסמכים שעבדנו עליהם יחד בפעולות הקודמות וכל המושגים שבנינו יחד והתאמנו אלינו (לכן יש לשמור אותם לאורך השנה בסוף כל פעולה) ונבין יחד איך הם באים לידי ביטוי בתוך ההבטחה. המהות מאחורי כל התהליך היא יצירה של שפה משותפת בגדוד ובשבט. המסמכים הרלוונטיים לפעילות זו הם מידות הצופה וייעוד התנועה- שזו החוקה הצופית לתפיסתנו.

ההבטחה הצופית עפי הגדוד שלי- ניסוח מחודש של ההבטחה הצופית בצורה כזו שתתאים לחניכים שלנו אבל גם תבוא בהלימה עם המקור. המטרה היא ליצור חיבור של החניכים להבטחה ושהם יעמיקו במשמעות שלה ויבינו את הערך מאחוריה. שיציבו לעצמם מטרות כגדוד וגם כיחידים. הצעה למתודה: כל חניך כותב הבטחה אישית משלו, לאחר מכן מתחלקים לקבוצות קטנות ומנסחים הבטחה קבוצתית קטנה יותר בהתאם להבטחות האישיות של כל אחד ולבסוף מתכנסים חזרה כגדוד ומנסחים משהו גדודי שתואם למה שנאמר במעגלי החשיבה הקטנים וגם בחשיבה העצמאית של חניך.

כמובן שבין פעולה לפעולה יש להכניס את הפעולות הרלוונטיות לפי הסדר הכרונולוגי של המסע ולהכניס את הפעולות כעוגנים בסדר יחסית צפוף מבחינת תאריכים.

לאחר מכן יש להמשיך לפי פעולות מתוך המסע בצופים –

- אני מקיים את ההבטחה אחרי שהבטחתי?
- מה האחריות שלנו כקבוצה להבטחה?
- למה חאקי?

אנו מזמינות אתכם להוסיף כל שעולה בדעתכם ולהרהר על הכתוב.
תודה רבה לכולם!
אנו מאחלות לכם הצלחה רבה בהבטחה הצופית בשבטים שלכם!

אמילי קורנט
מרכזת שבט לטם

שירה ברזילי
מרכזת הדרכת נעורים שבט לטם

